Joanna Kozak-Solarz

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Film dydaktyczny w nauczaniu języka obcego

„Aby nauczyć się czegoś szybko i efektywnie, trzeba to zobaczyć, usłyszeć i poczuć"
Tony Stocklwell

Niniejszy referat stanowi próbę przedstawienia znaczenia i możliwości wykorzystania filmu dydaktycznego w nauczaniu języka obcego (na przykładzie języka rosyjskiego) oraz korzyści z jego zastosowania. Autorka przedstawia ogólną charakterystykę filmu, określa jego rolę, funkcje, cele oraz kryteria doboru do celów dydaktycznych. W kolejnej części przedstawia propozycje pracy z filmem dydaktycznym na zajęciach z praktycznej nauki języka rosyjskiego, podając przykładowe zadania, jakie można zastosować w pracy z omawianym materiałem filmowym.

1. Wstęp

Nowoczesne podejście do procesu dydaktycznego wpływa na sposób zastosowania w nim nowoczesnych środków dydaktycznych. Aktywne wprowadzenie tych środków do praktyki dydaktyczno-wychowawczej otwiera szerokie możliwości dla intensyfikacji procesu kształcenia oraz sprawia, że nauczanie/uczenie się języka obcego staje się bardziej efektywne i atrakcyjniejsze.

Nauczyciel ma dzisiaj do wyboru wiele rodzajów środków dydaktycznych, które efektywnie wspomagają i usprawniają proces nauczania/uczenia się języka obcego. Jednak w obecnych czasach powinien on stosować takie narzędzia, które oprócz przekazywania wiedzy wzbudzą również szerokie zainteresowanie wśród uczniów/studentów, przyciągną ich uwagę oraz dadzą poczucie użycia języka w konkretnej sytuacji.

Opanowanie języka obcego, gdy nie jest się w kraju nauczanego języka, jest rzeczą trudną. Dlatego też jednym z efektywniejszych sposobów nauczania/uczenia się języka obcego jest wykorzystanie na zajęciach filmu dydaktycznego, który posiada szczególnie ugruntowaną pozycję w sferze oddziaływania dydaktycznego i wychowawczego. O jego możliwościach edukacyjnych nie trzeba nikogo przekonywać. Nie dziwi również fakt, że znaczenie filmu oraz potrzeba zastosowania tej formy przekazu ciągle wzrasta we współczesnej edukacji. Należy tłumaczyć to tym, iż dynamiczność filmu pozwala przedstawić obrazy w realnym kontekście językowym, stworzyć atmosferę środowiska obcojęzycznego, co przybliża proces nauczania do komunikacji ustnej w języku obcym w warunkach jak najbardziej naturalnych. Ponadto filmy nasycone są informacjami o kraju nauczanego języka, dostarczają konkretnych sytuacji językowych, przybliżają wartości kulturowe narodu, w sposób poglądowy informują uczących się o międzykul-

turowych podobieństwach i różnicach, a co za tym idzie, rozwijają również kompetencję socjokulturową. Stanowią zatem doskonały bodziec do efektywnej działalności komunikacyjnej oraz do dyskusji (por. Чепак, 2012: 340; Долидович, 2009: 187).

Zajęcia z wykorzystaniem filmu oraz materiałów audiowizualnych wzbudzają ogromne zainteresowanie uczących się. Aktywizują ich, zachęcają do nauki, a także pogłębiają i aktualizują różne źródła wiedzy. Są dla nich dużo ciekawsze, niż tradycyjne formy nauczania z wykorzystaniem wykładu czy materiałów pisanych. Pozwalają znacznie ożywić proces nauczania języka obcego. Nowoczesne technologie pozwalają na różnorodność w sposobach, w jakich filmy mogą być wykorzystywane na zajęciach. Ponadto współczesna młodzież, mając dostęp do komputera, Internetu czy też innych źródeł informacji, odczuwa coraz większą potrzebę wykorzystywania przez nauczycieli filmów i innych środków multimedialnych na zajęciach. Zapoznając się z takimi autentycznymi formami języka, mają oni wówczas do czynienia ze światem rzeczywistym i są zmuszeni do realnego wykorzystania swojej wiedzy oraz umiejętności językowych.

2. Istota filmu dydaktycznego – próba definicji

Analizując szereg publikacji, artykułów i opracowań dotyczących filmów, zauważa się dużą dowolność zarówno w terminologii, jak i w klasyfikacji. Mimo, iż treść pojęcia „filmu dydaktycznego" jest zazwyczaj znana, to w literaturze przedmiotu brakuje jednoznacznej definicji, która w pełnej mierze odzwierciedlałaby specyfikę danego środka nauczania. W szerokim znaczeniu film dydaktyczny można określić jako dydaktyczny środek poglądowości, występujący w charakterze audiowizualnej pomocy dydaktycznej na zajęciach w celu przekazania wiedzy uczącym się w jak najlepszy sposób zgodnie z tematyką obowiązującego programu oraz zasadami nauczania (por. Будник, 2011: 2).

Jak stwierdza Charitonowa (Харитонова, 2011: 197), do filmu dydaktycznego możemy zaliczyć każdy rodzaj filmu (popularno-naukowy, dokumentalny, fabularny) lub jego fragment, jeżeli w sposób świadomy i celowy zostanie wykorzystany w procesie nauczania. Umiejętnie wpleciony w proces dydaktyczny poszerza horyzont myślowy ucznia/studenta. Z reguły filmy dydaktyczne wykorzystywane są w sytuacji, kiedy materiał jest trudno dostępny dla uczących się lub, jeżeli chodzi o obserwacje, których nie da się dokonać inną drogą. Film przyczynia się do lepszego rozumienia pojęć, treści, będących przedmiotem nauczania.

Aby zastosowanie filmu w procesie kształcenia dawało pełne korzyści, jego realizacja musi spełniać kilka ważnych warunków:

- Projekcja filmu nie powinna przekraczać 10-15 minut.
- Film powinien tworzyć jednolity tekst, przedstawiający w formie bardziej rozbudowanej jakiś całościowy problem oraz zawierać strukturę zarówno estetyczną, jak i metodyczną. Część informacji powinna być przekazywana za pomocą obrazu, część – słownie. Istotne jest, aby pozostawić czas na rozważania myślowe odbiorcy przez stosowanie krótkich i jednocześnie celnych komentarzy, pamiętając jednocześnie, aby nie zastąpiły one dyskusji oraz oceny krytycznej, mających miejsce po projekcji filmu dydaktycznego. Warto dodać, iż informacje wizualne połączone z komentarzem są lepiej odbierane i zapamiętywane przez widza.

- Powinna być utrzymana ścisła zależność między efektami wzrokowymi i słuchowymi. Obraz i dźwięk powinny być wyraźne i dobrej jakości.
- Treść obrazowo-słowna zawarta w filmie powinna być dostosowana do poziomu intelektualnego odbiorców.
- Język filmu powinien być współczesny, odpowiadający normom języka literackiego (por. Феклистова, 2010: 415).

Film zbudowany na takich przesłankach może spełniać różne zadania dydaktyczne i wychowawcze. Praca z materiałem filmowym może być wykorzystana na różnych etapach: jako wprowadzenie do tematu, uzupełnienie lub rozszerzenie czy też jako zakończenie, podsumowanie cyklu zajęć o dowolnej tematyce.

3. Słowo i obraz

Jednym z głównych celów nauczania języków obcych jest rozwój sprawności konwersacyjnych w poznawanym języku. Film jest pomocą, w całym tego słowa znaczeniu, audytywno-wizualną. Odgrywa znaczącą rolę w konstruowaniu ćwiczeń przygotowujących studentów do rozumienia obcej mowy ze słuchu, a także umożliwia stwarzanie sytuacji mownych. Jak pisze Plisiecki (1993: 133): „Film kształtuje nastawienie na łączne wydobycie aspektów audialnych i wizualnych i na scalanie ich w spójną całość znaczeniową". Film apeluje jednocześnie i do wzroku i do słuchu. Jest zbiorem pozytywnych bodźców, które oddziałują na obie półkule mózgowe, przez co umożliwiają skuteczniejsze utrwalenie materiału językowego. Podczas projekcji filmu u uczących się pracuje jednocześnie kilka kanałów percepcji, co sprzyja rozwojowi umiejętności nie tylko słuchania, ale również innych sprawności językowych.

Film to komunikacja przez obraz. W nauczaniu/uczeniu się języków obcych komunikacja obrazowa nabiera szczególnego znaczenia. Jak słusznie zauważa Plisiecki (1993: 133), „obrazowy sposób myślenia sprawia, że uczniowie wolą patrzeć niż czytać, stąd atrakcyjność filmu, który nie tylko przyciąga i skupia jak siła dośrodkowa, ale skłania również do uzewnętrzniania przeżyć i zachęca do wymiany myśli w dyskusji". Z udziałem obrazów przebiegają procesy poznawcze, które oddziałują bezpośrednio na zmysły odbiorcy i uzupełniane są o przekaz słowny. Film nie tylko coś pokazuje, przedstawia, ale również coś mówi, o czymś opowiada, coś opisuje, wyraża. Odbiór filmu jest procesem bardzo złożonym. Sferze emocjonalnej towarzyszą takie procesy intelektualne, jak koncentracja, synteza zjawisk, przedmiotów, zdarzeń, wnioskowanie i rozumienie. Rozumienie obrazu jest elementem kluczowym dla korzystania z niego jako pomocy naukowej w uczeniu się języka obcego. Dlatego też zadaniem dydaktyków jest wypracowanie u uczących się zdolności płynnego i swobodnego poruszania się między słowem a obrazem, umiejętności przetwarzania informacji uzyskanych poprzez słowo i obraz, a także umiejętność łączenia elementów intelektualnych i emocjonalnych. W filmach przeznaczonych do nauki języka obcego warstwa wzrokowa ułatwia zrozumienie warstwy słownej. Te dwa „języki" w filmie – słowo i obraz – razem stanowią narzędzie kształtowania sprawności językowych, różnych postaw w kontaktach międzykulturowych, a także lepszego rozumienia różnych zjawisk, złożonych kontekstów kulturowych, komunikatów medialnych (por. Gajek, 2010: 8-14).

4. Jakie możliwości stwarza film dydaktyczny w nauce języków obcych?

Każdy film dydaktyczny jest realizowany w określonym celu. Jak podkreśla wielu teoretyków i pedagogów, jest czynnikiem udoskonalającym proces nauczania/uczenia się. Film dydaktyczny przewidziany dla celów nauczania języków obcych stwarza następujące możliwości:

- udoskonala i usprawnia (mówiąc ogólnie) przebieg procesu nauczania/uczenia się;
- przyspiesza wytworzenie się nawyków i umiejętności mówienia w języku nowo poznawanym;
- zwiększa efektywność w przekazywaniu i przyswajaniu wiedzy lingwistycznej i kulturowej; w sposób bardziej dokładny zapoznaje uczących się z realiami kraju, w którym dany język jest powszechnie używany;
- pozwala lepiej dostrzegać i rozumieć, co dzieje się w innych krajach, w odmiennych systemach politycznych, w kręgach odmiennych kultur;
- ukazuje komunikacyjną stronę języka m.in. poprzez mimikę, gesty, kontekst sytuacyjny, ekspresję, prozodię mowy czy inne sytuacje pozajęzykowe;
- pomaga dokonać samodzielnej analizy oglądanych zjawisk, syntetyzować, wyciągać wnioski, oceniać, rozumieć określone procesy, pojęcia oraz treści, będące przedmiotem nauczania;
- sprzyja intensyfikacji procesu nauczania języka obcego umożliwiając skrócenie czasu omawianego tematu;
- częściowo kompensuje brak naturalnego środowiska obcojęzycznego, które jest konieczne do pełnego opanowania języka;
- przygotowuje do komunikacji ustnej w warunkach naturalnych; umożliwia zetknięcie się z trudnościami żywej mowy i uczy je przezwyciężać;
- realizuje jedną z głównych zasad nauczania – zasadę poglądowości;
- jednocześnie oddziałuje na zmysł wzroku i słuchu, co wzbudza większą aktywność spostrzeżeniową i myślową, niż np. nauczanie werbalne;
- odwołując się do sfery emocjonalnej odbiorcy film wpływa na rozszerzanie i pogłębianie wiedzy, wzbudza ogólną ciekawość i zainteresowanie uczących się treściami przewidzianymi do opanowania, rozbudza ciekawość poznawczą;
- dodatkowo motywuje do aktywnej pracy, pobudza do samokształcenia;
- jest doskonałym materiałem do nauki każdej umiejętności językowej na wszystkich etapach nauczania;
- prezentuje modelowe sytuacje z życia codziennego;
- służy wzbogaceniu oraz aktywnemu wykorzystaniu słownictwa;
- posiada bardziej wszechstronne oddziaływanie wychowawcze.

5. Praca z filmem dydaktycznym

Wprowadzając film dydaktyczny do procesu nauczania/uczenia się języka obcego należy pamiętać, że to nie samo zastosowanie materiału filmowego na zajęciach zwiększa skuteczność nauczania i wychowania. Efektywne oddziaływanie filmu na proces dydaktyczny będzie możliwe tylko wtedy, kiedy nauczyciel dokona odpowiedniego wybo-

ru materiałów filmowych oraz wykaże się znajomością zasad metodyki ich stosowania. Główne kryteria, jakimi powinniśmy się kierować przy pracy z filmem, to: dostosowanie poziomu treści językowych zawartych w filmie do możliwości i przygotowania umysłowego poszczególnych grup uczniów/studentów; aktualność tematyki; różnorodność kompozycji; zgodność treści z programem nauczania oraz zainteresowaniami uczących się; nasycenie językowe; uwzględnienie różnorodności kulturowej społeczeństwa wielokulturowego w kraju nauczanego języka; odzwierciedlenie specyfiki socjokulturowej, realioznawczej, wartości poznawcze, artystyczne (por.: Носонович, Мильруд, 1999: 16-18, Дворжец, 2006: 22).

To, w jaki sposób będzie przebiegała praca z filmem dydaktycznym, zależy od tego, jaką sprawność w danym momencie chcemy kształcić i rozwijać na zajęciach. W tym celu oprócz prawidłowego zastosowania materiału filmowego należy również wykorzystać dodatkowe materiały dydaktyczne o charakterze wizualnym i audytywnym, wspomagające projekcję filmu (np. zdjęcia, wycinki i informacje z prasy, teksty do filmu, magnetofon z nagranymi ćwiczeniami gramatycznymi i in.). Tak powstały system środków dydaktycznych zwiększy motywację u uczących się, pobudzi ciekawość, zachęci do podjęcia próby komunikowania się w języku obcym oraz sprawi, że ich udział w zajęciach będzie aktywniejszy. Poza tym należy wcześniej przygotować uczniów/studentów do projekcji filmu sporządzając serię zadań i ćwiczeń ułatwiających percepcję materiału językowego. W przeciwnym razie trudno będzie zrozumieć „żywą" mowę z ekranu (por. Долидович, 2009: 187-188, Харитонова, 2011: 198).

Efektywność zastosowania filmu dydaktycznego na zajęciach zależy nie tylko od dokładnego określenia jego roli i miejsca w systemie nauczania, ale również od tego, w jaki sposób racjonalnie zostanie zorganizowana struktura zajęć z zastosowaniem filmu oraz jak dostosowane są możliwości dydaktyczne filmu do celów i zadań nauczania. Praca z filmem dydaktycznym na zajęciach zawiera w sobie trzy etapy:

I. Etap przed projekcją filmu (ros. *преддемонстрационный этап*).

Etap ten jest wprowadzeniem do projekcji. Jego głównym celem jest przezwyciężenie przez uczących się wszystkich możliwych trudności językowych i realioznawczych oraz ukierunkowanie oglądania filmu zgodnie z założonymi celami zajęć. Ćwiczenia wykonywane przed projekcją wprowadzają w tematykę filmu, ułatwiają zrozumienie jego treści oraz przygotowują do wykonania zadań o charakterze twórczym.

Zadania wykonywane na tym etapie mogą być następujące: różne warianty przewidywania tematyki i treści filmu (m.in. pytania do tekstu, pytania i odpowiedzi do wyboru, wyjaśnienie tytułu filmu, wykaz nowych słów z objaśnieniami lub definicjami, tworzenie asocjogramu do centralnego pojęcia z filmu itp.); wprowadzenie i omówienie nowych wyrażeń i zwrotów; wyćwiczenie techniki czytania najbardziej trudnych związków wyrazowych, zdań, które pojawią się w filmie (zwrócenie uwagi na wymowę, akcent, intonację itp.); tematyczne grupowanie wyrazów z filmu (wyrazy mogą być podane w wykazie przygotowanym przez nauczyciela, bądź też w zdaniach); podział strukturalny wyrazów (wyrazy rdzenne, pochodne, złożone, frazeologizmy) (por. Чепак, 2012: 341).

II. Etap podczas projekcji filmu (ros. *демонстрационный этап*).

Celem tego etapu jest kształtowanie nawyków słuchania, pełne przyswojenie treści filmu w rezultacie demonstracji oraz w wyniku stosowanych przez nauczyciela komentarzy pomiędzy poszczególnymi sekwencjami filmu.

Zadania wykonywane na tym etapie mają na celu weryfikację rozumienia obejrzanego materiału filmowego. Ukierunkowane są na wyszukiwanie informacji, utrwalanie, transformację określonego materiału językowego: fonetyki, leksyki, gramatyki; rozwijanie umiejętności receptywnych, rozwijanie umiejętności mówienia, a także rozwijanie umiejętności socjokulturowych.

III. Etap po projekcji filmu (ros. *последемонстрационный этап*).

Celem tego etapu jest sprawdzenie rozumienia treści obejrzanego filmu. Ćwiczenia wykonywane po projekcji mają za zadanie sprawdzenie stopnia przyswojenia materiału filmowego, zrozumienia jego treści oraz występujących w nim środków językowych. Zadania te służą głównie udoskonaleniu sprawności komunikacji w języku obcym, aktywizują zgromadzony materiał leksykalno-gramatyczny oraz służą do dalszego wzbogacenia zasobu leksykalnego uczących się. Oprócz rozwijania sprawności mówienia w języku obcym ćwiczenia te wpływają także na rozwój sprawności czytania i pisania oraz kompetencji gramatycznych (Чепак, 2012: 342).

6. Praktyczne zastosowanie filmu dydaktycznego na zajęciach języka rosyjskiego

Poniżej zostały przedstawione przykładowe ćwiczenia oparte na pracy z filmem dydaktycznym z cyklu „Прогулки по Петербургу" („Петергоф"), które można zastosować w pracy nad kształtowaniem i rozwijaniem wszystkich sprawności językowych na poziomie średniozaawansowanym.

Ćwiczenia przed projekcją filmu

1. Nauczyciel pokazuje fotografie (slajdy), które przedstawiają zespół pałacowo-ogrodowy, znajdujący się w Peterhofie. Zdjęcia te stanowią punkt wyjścia do dyskusji na temat treści oglądanego filmu. Stosując technikę 'pytań i odpowiedzi' (np. *Посмотрите на фотографии и скажите, что они изображают? Как вы думаете, какая будет тема сегодняшних занятий? Скажите, пожалуйста, что вы знаете о Петергофе? Где он находится?*) nauczyciel ma na celu zogniskowanie uwagi uczących się na tematyce zajęć. Pytania te zmuszają ich do wyrażania przypuszczeń odnośnie treści, które stają się dla nich jednocześnie treningiem językowym. Materiał ilustracyjny pomaga uczącym się w kojarzeniu, zapamiętywaniu, jak również w wyrabianiu własnej opinii.
2. Kolejne zadanie służy poszerzeniu słownictwa z tematyki zajęć. Nauczyciel wprowadza nowe wyrażenia i zwroty, podając ich objaśnienie w języku rosyjskim oraz sprawdza, jakie słowa są znane uczniom/studentom. W razie konieczności znaczenie nieznanych słów uczący się sprawdzają w słowniku. W celu lepszego zrozumienia treści filmu oraz poszerzenia słownika tematycznego nauczyciel przygotowuje również komentarz lingwokrajoznawczy.

Przykładowe słownictwo, które należałoby ewentualnie wyjaśnić: *блистательный, пригород, постройка, завершить, скульптор, ансамбль, каскад, как ни странно, интерьер, соответствовать (чему?), хрусталь, люстра, лепнина, оформить, лаковое панно, обилие света, величие, фарфор, диванная, шёлк.* Objaśnienia w komentarzu: *Кронштадт, Растрелли Варфоломей Варфоломеевич, Брауншгейн Иоганн Фридрих, Фельтен Юрий Матвеевич, Ротари Пьетро.*

Po zapoznaniu się z nowym słownictwem nauczyciel odczytuje zwroty na głos, a grupa odtwarza je chórem. Zwraca również uwagę na prawidłową wymowę miejscowości oraz imion i nazwisk osób, o których będzie mowa w filmie. Ćwiczenie to mobilizuje uczących się do większej staranności i dokładności wymowy, prawidłowego akcentu i intonacji.

3. Następnym zadaniem jest utworzenie przymiotników od podanych rzeczowników.

От данных ниже существительных образуйте прилагательные: пригород, дворец, трон, картина, хрусталь, скульптура, великолепие, диван.

4. Na koniec tego etapu w oparciu o przedstawiony wykaz nowych słów (z podanymi objaśnieniami w języku rosyjskim) nauczyciel prosi o dopasowanie synonimów do wyrazów.

Данные ниже слова замените синонимами.

блистательный, посёлок, строительство, достоинство, оформить, уникальный

Ponieważ celem nauki jest przede wszystkim umiejętność skutecznego porozumiewania się, to słownictwo powinno odgrywać bardzo ważną rolę w nauczaniu/uczeniu się języka obcego. Jak pisze Komorowska (2001: 115): „Umiejętność przekazu informacji najsilniej uzależniona jest od poziomu słownictwa. To właśnie braki leksykalne najsilniej uszkadzają, a niekiedy wręcz blokują przekaz". Dlatego też nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi na naukę słownictwa, na jego rozszerzenie (dotyczy to głównie synonimów, idiomów, słowotwórstwa). W dużej mierze to właśnie od ćwiczeń leksykalnych uzależniony jest dalszy rozwój sprawności językowych.

Ćwiczenia podczas projekcji filmu

Zaleca się, aby film zaprezentować uczącym się dwukrotnie. Po raz pierwszy – w celu zapoznania się z jego treścią, natomiast podczas powtórnej projekcji uczący się rozwiązują ćwiczenia do tego etapu pracy z filmem.

1. Notowanie. Podczas oglądania filmu uczący się notują potrzebne informacje w celu udzielenia odpowiedzi na zadane wcześniej pytania. Ćwiczenie ma na celu kontrolę stopnia zrozumienia treści.

   Посмотрите фильм «Прогулки по Петербургу» («Петергоф»), постарайтесь детально понять его содержание, а затем ответьте на следующие вопросы:

   - Где находится Петергоф?
   - Когда появились здесь первые постройки и кто выбрал место для строительства Петергофа?
   - Когда был завершён дворцово-парковый ансамбль в Петергофе?
   - Какие достопримечательности можно увидеть в Петергофе?

- Какие фонтаны находятся в Нижнем парке?
- По проекту каких архитекторов был построен дворец Монплезир и Большой Петергофский дворец?
- Как оформлены интерьеры внутри Петергофского дворца?
- Какие залы Большого Петергофского дворца вы увидели в фильме? Опишите один из них.

2. Nauczyciel rozdaje kartki z czasownikami zapisanymi w formie bezokolicznika. Zadaniem uczących się jest zapisanie tych czasowników w takiej formie gramatycznej, w jakiej występują w filmie.
   Запишите глаголы из приведённого ниже списка в той грамматической форме, в которой они были употреблены в фильме: появиться, останавливаться, устроить, начать, завершить, создать, подходить.
3. Tekst z lukami. Nauczyciel rozdaje kartki z tekstem filmu, ale z brakującymi wyrazami i frazami. Podczas powtórnej projekcji uczący się mają za zadanie uzupełnienie tekstu odpowiednimi wyrazami. Wyrazy zaznaczone tłustym drukiem są w wersji dla uczących się elementami brakującymi.

Treść tekstu z filmu:

*Петергоф – самый **блистательный** из петербургских пригородов. Он находится на берегу Финского залива в 20 километрах к югу от города. Первые **постройки** появились здесь в начале XVIII века. Место для **строительства** выбирал сам Пётр Великий. Он часто останавливался здесь на пути из Петербурга в Кронштадт.*

*Строили Петергоф быстро. Уже через 10 лет **были устроены** два парка – Верхний и Нижний, построены 3 дворца: Большой Петергофский дворец, Монплезир и Марли, начато строительство **уникальной** системы фонтанов. Здесь работают многие известные **архитекторы**, скульпторы, **инженеры** того времени, и к середине XVIII века **ансамбль** был завершён.*

*Давайте походим **по аллеям** петергофских парков, посмотрим на его **удивительные** дворцы и фонтаны.*

Фонтан Тритон. А это Римские фонтаны.

*В Нижнем парке находится Большой **каскад** и два Малых каскада. Шахматная горка – один из них.*

*А этот весёлый фонтан называется «Дубок»; **как ни странно**, тоже работа знаменитого Растрелли.*

***Скульптуры** и фонтаны создают прекрасную композицию перед дворцом Монплезир. Дворец построен **по проекту** архитекторов Брауншейна и Леблона. В его **картинной** галерее собрано более 200 картин голландских и фламандских мастеров.*

А теперь мы посетим Большой Петергофский дворец.

*Он был построен в начале XVIII века, а затем перестроен **архитектором** Растрелли. Строительство шло 10 лет и завершилось в 1755 году. Богатство **интерьеров** дворца **соответствовало моде** елизаветинского време-*

ни. Блеск позолоты, ***хрустальные люстры****, лепнина, просторные залы с высокими потолками.* ***Обилие*** *света создаёт праздничную атмосферу.*
Тронный зал. Здесь всё говорит об императорском ***величии.*** *На стенах портреты родственников Петра Первого. У восточной стены трон Петра русской работы. Над ними портрет Екатерины Второй.*
Белая ***столовая.*** *Зал оформлен по проекту архитектора Фельтена. На столе* ***великолепный*** *английский столовый сервиз.*
В середине XVIII века в моду входит китайский стиль. Согласно моде в Большом дворце оформляются два китайских кабинета: Западный и Восточный. Обратите внимание на чёрные ***лаковые панно*** *и старинный китайский* ***фарфор****.*
Картинный зал – это композиционный центр дворца. Его стены ***украшают*** *368 женских портретов работы итальянского* ***художника*** *Пьетро Ротари.*
Диванная *оформлена по проекту Фельтена в 1770 году. Вы видите у стены старинный турецкий диван. На стенах китайский* ***шёлк****.*

4. Praca z ilustracją. Zadaniem uczących się jest opisanie fotografii, a następnie dopasowanie podanych niżej podpisów do zdjęć.
Посмотрите на фотографии, представляющие достопримечательности Петергофа и опишите их. Подберите к ним подписи. Одна из них лишняя.

1. 
2. 
3. 
4. 
5. 
6. 
7. 
8. 
9. 
10. 
11. 

а. Большой Петергофский дворец и большой каскад.
б. Фонтан Тритон.
в. Картинный зал (Большой Петергофский дворец).
г. Римские фонтаны.
д. Каскад Нижнего парка – «Шахматная гора».
е. Фонтан-шутиха «Дубок».
ж. Павловский дворец.
з. Белая столовая (Большой Петергофский дворец).
и. Фонтан перед дворцом Монплезир.
к. Тронный зал (Большой Петергофский дворец).

5. Projekcja filmu przy wyłączonym materiale dźwiękowym. Zadanie to pozwala skoncentrować uwagę uczących się na charakterystycznych właściwościach komunikacji niewerbalnej, pokazując im, że równie dużo informacji można uzyskać poza słowem. Dzięki zastosowaniu tej techniki można zaproponować następujące ćwiczenie językowe:
Вы являетесь жителем Санкт-Петербурга. Вместе со своими друзьями из Польши смотрите фильм о Петергофе. К сожалению, это немой фильм. Вы описываете, что видите на экране, рассказываете о красоте города и его знаменитых достопримечательностях.

Ćwiczenia po projekcji filmu

Ćwiczenia wykonywane na ostatnim etapie pracy z filmem, jak już wcześniej wspomniano, służą głównie udoskonaleniu sprawności komunikacji w języku obcym. Głównym ich celem jest sprowokowanie uczących się do dyskusji, wyrażenia własnych opinii. Mają one charakter otwarty, dlatego też wymagają fantazji oraz większej kreatywności od uczących się.

Na przykład:

6. Streszczenie filmu wg. ułożonego planu oraz słów-kluczy. Głównym celem tego ćwiczenia jest wspomaganie procesu zapamiętywania. Ćwiczenie to można również zadać jako pracę domową.
Составьте описание фильма по опорным словам: Петергоф, самый блистательный, на берегу Финского залива, выбирал место, строили быстро, появились два парка и три дворца, ансамбль был завершён, удивительные дворцы и фонтаны, богатство интерьеров, входит в моду, женские портреты.
7. Praca w parach. Układanie dialogów dotyczących Peterhofu na podstawie informacji zawartych w filmie. Temat do ułożenia dialogu może być następujący:
Вы собираетесь поехать на экскурсию в Петергоф. Ваш друг/ подруга уже был/а там. Составьте диалог на тему «Моя экскурсия в Петергоф». Используйте информацию просмотренного фильма.

Pokaz filmu stanowi bazę wyjściową oraz dostarcza materiał do wykorzystania w interaktywnych rodzajach działalności, m.in. właśnie takich, jak odtwarzanie dialogów, które ukierunkowane są na rozwijanie umiejętności prawidłowego ich wykorzystania oraz interpretacji w różnych kontekstach sytuacyjnych (Долидович, 2009: 188).

8. Projekty. Film dydaktyczny może stanowić również ciekawy punkt wyjścia do tworzenia projektów na zajęciach języka obcego. Metoda ta umożliwia uczącym się samodzielne zdobywanie wiedzy w procesie rozwiązywania praktycznych problemów lub zadań. Niewątpliwym atutem tworzenia projektu jest fakt, iż jego realizacja wzbudza duże zainteresowanie wśród uczniów/studentów, aktywizuje ich, pozwala im stać się twórcami własnych osiągnięć, a co za tym idzie zwiększa się ich motywacja do nauki języka obcego. Praca nad realizacją projektu może być indywidualna lub grupowa. Poprzez pracę zarówno w parach, jak i w grupie możemy kształtować umiejętność organizowania pracy zespołowej. W grupie uczący się przejawia większą chęć uczestnictwa w procesie dydaktycznym.
   W ramach omawianego tematu interesującą propozycją wzbogacającą proces nauki języka i kultury rosyjskiej jest rozszerzenie wiadomości zawartych w obejrzanym filmie informacjami znajdującymi się na rosyjskich stronach internetowych. Propozycje zadań mogą być następujące:
   а) *Представьте себе, что вы будете проводить экскурсию по Петергофу для студентов из Польши. Найдите в Интернете карту парка Петергофа и план-схему расположения фонтанов и музеев. Обдумайте маршрут, подготовьте текст экскурсии и краткую информацию о достопримечательностях дворцово-паркового ансамбля, используя информацию из Интернета и просмотренного фильма.*
   б) *Каждый год, во второй половине месяца мая, во всемирно известном парке-музее Петергоф проводится праздничное открытие летнего сезона фонтанов. Найдите в Интернете информацию об этом празднике и сделайте репортаж с места события для 1 канала Российского телевидения.*

Analizując etapy pracy z filmem dydaktycznym można zauważyć dużą różnorodność wykonywanych ćwiczeń, dzięki czemu możemy kształcić i rozwijać wszystkie sprawności językowe (słuchanie, czytanie, mówienie i pisanie). Niewątpliwie ważnym atutem zastosowania filmu na zajęciach jest także możliwość rozwijania na jego podstawie kompetencji interkulturowych, dzięki czemu uczący się stopniowo poznaje obcą kulturę i jednocześnie nabiera dystansu do własnej.

Należy również podkreślić, że dużą rolę w pracy nad filmem odgrywa sam nauczyciel. W danym momencie przestaje on być tylko źródłem informacji, a staje się swojego rodzaju przewodnikiem, który kieruje pracą uczniów/studentów. Dobiera on odpowiedni materiał, skraca i, jeżeli zachodzi potrzeba, upraszcza oraz łączy ze sobą niezbędne informacje. Odpowiednio dobrany film i prawidłowo zorganizowana praca z nim pozwoli nie tylko zachować zainteresowanie przedmiotem, ale również będzie sprzyjać opanowaniu języka obcego (Чепак, 2012: 342).

5. Podsumowanie

Wszyscy żyjemy w świecie pełnym obrazów, za których pośrednictwem zdobywamy informację i przetwarzamy ją w wiedzę. Film jest doskonałym i bardzo cennym narzędziem dydaktycznym, wzbogacającym i usprawniającym proces nauki języka i kul-

tury rosyjskiej, jak również wspierającym edukację współczesnego i multimedialnego ucznia/studenta. Wykorzystując film dydaktyczny na zajęciach języka obcego odwołujemy się nie tylko do sfery poznawczej i intelektualnej, ale także, co również jest bardzo ważne, do emocji młodych ludzi.

Konkludując, film należy uznać za najbardziej efektywną i wszechstronną pomoc naukową wśród audiowizualnych środków dydaktycznych. Prezentuje on modele komunikatywne języka obcego, pokazując jednocześnie zachowanie się ludzi mówiących w tym języku w różnych sytuacjach życiowych, mobilizuje aktywność uczących się, stymuluje ich do reakcji werbalnych i emocjonalnych, skupia uwagę, wzbudza większe zainteresowanie nauczanym językiem, a także zmniejsza zmęczenie. Wykorzystanie filmu na zajęciach dynamizuje proces nauczania, pozwala na opanowanie większej partii informacji w krótszym czasie. Mając największy stopień poglądowości, stanowi najlepszy bodziec do zwiększenia i wzmocnienia percepcji oraz do wypowiadania spostrzeżeń, myśli w języku obcym. Jako pomoc naukowa film ma charakter poliwalentny. Można go wykorzystać jako narzędzie obserwacji, motywacji i kształcenia. Pełni więc funkcje kompleksowe, a jego przewaga w zespole środków audiowizualnych jest wyraźnie podkreślana.

Literatura

Будник, А.С., *К проблеме определения понятия учебный фильм*, http://teacherjournal.ru /multimedijnyj-urok/919-k-probleme-opredeleniya-ponyatiya-quchebnyj-video-filmq.html (20 wrzesień 2012).

Gajek, E., 2010, Obraz jako narzędzie komunikacji na lekcji języka obcego, *Języki Obce w Szkole*, 5, s. 8-14.

Голубева, А.В., Лемешев, К.Н., 2004, *Прогулки по Петербургу*, Учебный видеофильм для средне-продвинутого этапа, Златоуст, Санкт-Петербург.

Дворжец, О.С., 2006, *Методика работы с аутентичными видеозаписями при обучении английскому языку в рамках элективного курса в вузе*: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: 13.00.08, Екатеринбург.

Долидович, О.В., 2009, О роли фильмов в процессе преподавания иностранного языка и формирования коммуникативной компетенции студентов, w: В. Г. Шадурский (red.) *Межкультурная коммуникация и профессионально ориентированноеобучение иностранным языкам: материалы III Международной научной конференции посвященной 88-летию образования Белорусского государственного университета* (30 октября 2009), Тесей, Минск, s. 187-189.

Komorowska, H., 2001, *Metodyka nauczania języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa.

Носонович, Е.В., Мильруд, Р.П., 1999, Критерии аутентичного учебного текста, *Иностранные языки в школе*, 2, s. 16-18.

Plisiecki, J., 1993, *Metodyka pracy z filmem wśród dzieci i młodzieży*, Centrum Animacji Kulturalnej, Warszawa.

Stocklwell, T., 1998, *Accelerated Learning In Theory and Practice*, EFFECT, Lichtenstein, s. 298.

Феклистова Л.П., 2010, Видео как элемент интенсивных методов и технологий обучения иностранным языкам в вузе, w: Е.А. Бережков (red.), *Актуальные проблемы преподавания иностранных языков в неязыковых вузах: материалы межфакультетской научно-методической конференции,* НИУ ВШЭ, s. 410-417.

Харитонова И.В., 2011, Использование учебных фильмов при обучении в вузе, w: Г.Д. Ахметова (red.), *Проблемы и перспективы развития образования: материалы международной заочной конференции,* Пермь, 2/1, s. 197-198.

Чепак О.А., 2012, Использование художественных фильмов на уроках иностранного языка в неязыковом вузе, w: *Высшее гуманитарное образование XXI века: проблемы и перспективы: материалы седьмой международной научно-практической конференции*, ПГСГА, Самара, s. 340-342.

http://www.peterhof.ru, http://www.spb-guide.ru/page_506.htm (20 wrzesień 2012).

(liczba znaków ze spacjami: 33962)